

landgoed voor een nieuwe tijd

Verslag grote bijeenkomst Akkrumer Goedland, d.d. 14-12-23

Locatie: Café Kromme Knillis, Akkrum

Introductie

Op donderdagavond 14 december 2023 organiseerde het stichtingsbestuur van Akkrumer Goedland (officieel "Veenweidelandgoed It Akkrumer Deel") een bijeenkomst om de bevindingen na ruim twee jaar onderzoek en experimenten te presenteren. Dit onderzoek vond plaats in het kader van de regeling GLB veenweidepilots van het Ministerie van LNV, financieel mede mogelijk gemaakt door het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling.

Aen Age Jongbloed heet alle aanwezigen namens het stichtingsbestuur van harte welkom op deze informatieavond. De opkomst is boven verwachting: bijna 40 personen! Zelfs de barkrukken en Chesterfield banken komen er aan te pas. Na een korte toelichting op de ontstaansgeschiedenis van het project en op het programma van deze avond geeft Aen Age het woord aan Arjen Brouwer.

Lessen uit de pilot

Voor de pauze vertelt Arjen over de inhoudelijke lessen uit de veenweidepilot. Arjen is vanuit het Veenweideprogramma van de provincie Fryslân sinds de allereerste start van de pilot gedetacheerd aan het kernteam Akkrumer Goedland. Het leuke is dat Arjen ook woonachtig is in Akkrum. Akkrum ligt midden in het Friese veenweidegebied. Wonen en werken vallen bij Arjen dus letterlijk samen.

Het Veenweideprogramma is opgezet om te werken aan een ingewikkelde puzzel in het Friese veenweidegebied. Dat begint met een vicieuze cirkel die we moeten zien te doorbreken. Onze verre voorouders bedachten eind middeleeuwen om veenmoerassen te gaan gebruiken voor de landbouw. Dit kon door te ontwateren. Daardoor kwam er wel zuurstof bij het veen. Het veen ging oxideren. De bodem daalde. Daardoor werd het natter. Peilen moesten verder naar beneden. Etcetera.

landgoed voor een nieuwe tijd

Om uit deze vicieuze cirkel te komen betekent dat peilen niet naar beneden, maar juist omhoog moeten. Daar komt nog een grote uitdaging bij, want in het veenweidegebied wordt nog steeds volop geboerd. Peilverhoging is in het algemeen voor de landbouw niet gunstig: minder gras, van mindere kwaliteit en de boeren kunnen moeilijker met de trekker het land op. Heel kort door de bocht gesteld: peilen omhoog = minder melk, dus minder inkomsten.

Zie daar de ingewikkelde puzzel. Op een gegeven moment heeft het Veenweideprogramma een groep externe deskundigen gevraagd om mee te denken. Deze deskundigen kwamen met volgende redeneerlijn: Waarom ga je niet kijken of je de verminderde inkomsten uit melk kunt compenseren door inkomsten uit andere activiteiten te genereren? Dat is op zich niks nieuws. Verbreding noemen we dat. Maar die verbreding wordt nu vaak niet zo slim aangepakt. Het wordt aan de individuele boer overgelaten. En dat maakt die verbreding nou juist zo verrekte moeilijk. Op individueel bedrijfsniveau gaat het ontzettend wringen op het gebied van kennis, schaal en vooral ook tijd om allemaal activiteiten naast elkaar te doen. Het beheer van bedrijf en landerijen en zorg voor het vee is al een hele dagtaak. En zo kwam het idee van het “coöperatieve landgoedbedrijf”: in plaats van individueel ga je kijken of je samen – op gebiedsniveau – aan de slag kunt met verbreding.

In theorie klonk dit best aardig. Echt interessant werd het toen Arjen in gesprek raakte met Aen Age en Sjoerd Miedema (vanavond afwezig i.v.m. een korte vakantie). Beide boeren werden eigenlijk direct enthousiast over het concept en stonden er voor open om in Akkrum een proces op te tuigen om dit real life te gaan testen in twee veenweidepolders bij Akkrum; samen goed voor circa 300 hectare. Andere ondernemers uit de polders en uit het netwerk haakten aan. En zo was daar een initiatiefgroep.

In 2021 werd subsidie aangevraagd bij het Ministerie van LNV voor het uitvoeren van een zogeheten “GLB veenweidepilot” en deze werd direct toegewezen! Er kwam ambtelijke ondersteuning vanuit het Friese Veenweideprogramma en een aantal regionale organisaties wilde ook gaan helpen als kennispartner. Zo kon er eind 2021 – binnen een paar maanden – al begonnen worden met de real life verkenning van het coöperatieve landgoedbedrijf, bij Akkrum.

Centrale vraag tijdens de afgelopen twee jaren was dus: (1) stel we zijn dat coöperatieve landgoedbedrijf; (2) en we gaan allemaal activiteiten combineren; (3) welke activiteiten zijn dan het meest kansrijk? Samen met inhoudelijk deskundigen is ingezoomd op zeven potentieel kansrijke activiteiten. Arjen loopt ze voor de pauze één voor één bij langs.

(1) veenbehoud/carbon farming

Het eerste thema is eigenlijk ook wel een belangrijke katalysator geweest dat het coöperatieve landgoed idee juist hier in Akkrum aansloeg. De eerder genoemde Sjoerd Miedema en zijn zoon Douwe (vanavond wel aanwezig) zijn al een paar jaar aan het pionieren met een zo natuurlijk mogelijke manier van boeren. De visie hoe zij met het land en de koeien omgaan doet bij menig collega-boer de wenkbrauwen wel eens fronsen. Dat is echter niet het geval bij hun project “Valuta voor Veen in De Lytse Deelen”. De Miedema’s hebben hier aantal kavels op afstand, vlak bij natuurgebied De Deelen. Ze hebben er voor gekozen om hier zwaar in te zetten op agrarisch natuurbeheer en de peilen vrijwillig omhoog te doen. De Miedema’s waren de eerste boeren in Nederland die die peilverhoging wisten te

landgoed voor een nieuwe tijd

koppelen aan een verdienmodel. Er was namelijk een Brabantse fabrikant van plastic folies die hiervoor wilde betalen. Deze fabriek wilde CO₂ neutraal gaan produceren. Daarvoor hadden ze eerst al gekeken naar de eigen bedrijfsprocessen. Na van alles te hebben aangepast, lukte het nog steeds niet om de CO₂ uitstoot helemaal op nul te krijgen. Toen hebben ze de laatste CO₂ gecompenseerd door CO₂ certificaten te kopen bij de Miedema's. Deze certificaten drukken de CO₂ waarde uit die door de peilverhoging wordt vastgehouden in het veen.

Na het succes bij de Lytse Deelen wilden de Miedema's dit nu ook bij de eigen boerderij gaan toepassen. Andere boeren, waaronder Aen Age Jongbloed, hadden er wel oren naar om mee te doen. Hier hebben we dus naar gekeken als onderdeel van de pilot.

Als eerste is met Wetterskip Fryslân gekeken naar de technische kant van de peilverhoging. De huidige droogleggingen blijken te variëren tussen 80-100cm beneden maaiveld. De boeren durven het wel aan om het peil circa 50-60cm omhoog te doen. Technisch bleken er ook nauwelijks hick ups: de polders zijn prettig compact, ze liggen direct aan de boezem en er zijn weinig hoogteverschillen.

Om CO₂ certificaten uit te kunnen geven moesten er vervolgens nog wat stappen gezet. Eerst moest er een projectplan gemaakt. Dit is uitbesteed aan de Friese Milieu Federatie, de bedenker van het concept "Valuta voor Veen". Het projectplan moet voldoen aan een aantal kwaliteitsstandaarden van Stichting Nationale Koolstofmarkt (SNK), een onafhankelijke autoriteit voor de handel in CO₂ certificaten. En pas daarna kunnen er certificaten worden verhandeld.

Op dit moment kunnen we stellen dat het proces om te komen tot verkoopbare CO₂ certificaten veel complexer en langduriger is dan vooraf ingeschat. Bij de aanvang van de pilot was de verwachting dat we medio '22 een gevalideerd projectplan zouden hebben en konden beginnen van certificaten. Dat gevalideerde projectplan is er echter nog steeds niet, op zijn vroegst begin '24. We denken dat dit met name voortkomt uit gebrek aan precedentes. Het is nog veel pionieren, vooral in de zin van het concreet werken met de reglementen van SNK.

Een ander inzicht is dat de opbrengsten uit Valuta voor Veen voor deelnemers op zich interessant kunnen worden, maar dan moet er wel een oplossing zijn voor de kosten en risico's aan de voorkant die best wel behoorlijk zijn. Zo moet er geïnvesteerd worden in plankosten en ook een vrij intensieve monitoring, waarvoor digitale peilbuizen moeten worden aangeschaft. Deze kosten konden nu vanuit de subsidie. Wanneer een boer deze kosten zelf moet dragen, dan zal de animo vermoedelijk snel afnemen.

Ondertussen zijn er vanuit de overheid ook financiële vergoedingen beschikbaar voor peilverhoging. Het Ministerie LNV heeft een paar weken terug een regeling opengesteld waar de vergoedingen per hectare hoger lijken te gaan uitvallen dan bij Valuta voor Veen. Een relevante vraag die nu voor ligt is of er ook gestapeld mag worden of dat dingen elkaar uitsluiten. Ook dat is weer iets nieuws, waar de reglementen van SNK niet direct duidelijkheid over geven.

landgoed voor een nieuwe tijd

(2) boeren op natte veengrond

Voor de verkenning van het tweede thema is geen deskresearch verricht, maar hebben de deelnemende boeren proeven in het veld verricht. Een vertrekpunt in de pilot omtrent het landgoedbedrijf is dat melkveehouderij corebusiness van de deelnemende boeren blijft. Daarbij vinden we het tevens belangrijk dat niet alles naar het coöperatieve hoeft te worden getild. Dat is zeker zo bij de praktijk van het boeren. De coöperatie gaat boeren in principe niet voorschrijven hoe ze dat moeten doen. Het aanpassen van de bedrijfsvoering aan de nattere situatie is dus in principe iets van de individuele boer.

In de pilot hebben drie gangbare bedrijven geëxperimenteerd met weidegang door jongvee, het zelf uitrijden van ruige mest in plaats van deze af te voeren en het opspuiten van bagger uit de sloten. Het betrof vrij laagdrempelige activiteiten, maar geen dingen die standaard in het activiteitenpakket zaten van de deelnemende boeren. Aannee was dat deze activiteiten een positief effect op het koolstofhoudend vermogen van de bodem gingen hebben. De proef is begeleid door adviseur Jehannes Fopma. Het blijkt dat twee jaren veel te kort zijn om nu al conclusies te kunnen trekken. Wat we wel al kunnen vaststellen is dat de boeren niet tegen praktische bezwaren zijn gestuit bij het uitvoeren van de maatregelen. Zij zijn ook benieuwd naar de effecten als we wat langer doorgaan. Daar gaan we funding voor zoeken.

Bij biologisch bedrijf De Nije Mieden is geëxperimenteerd met natte teelten. Weilanden lijken op het zicht misschien vlak, maar zijn dat eigenlijk nooit. Er bevinden zich natuurlijke laagtes, maar zeker ook in de zones langs de greppels is het maaiveld lager. Breng je het peil omhoog, dan krijg je stukken die te nat worden voor gras. Wat kun daar dan mee? Daar ging het experiment bij de Miedema's over. Hiervoor zijn ze afgelopen juni begonnen met een proefveld van vijf hectare voor lisdodde teelt. De omstandigheden waren dit jaar niet ideaal. Terwijl droogterecords werden gebroken, gingen een paar onderzoekers met gieters over het land om zaadjes uit te strooien. Vorig jaar is er op het eerste oog nog niet zo veel gebeurd op het proefveld. Het mooie is wel dat het experiment ook een plek heeft gekregen onder een ander Europees kennisproject: "Paludi en Markt". Onder deze vlag zal het experiment volgend jaar worden voortgezet. Vanuit het Nederlandse Veenweiden Innovatieprogramma (VIP NL) gaan we komende winter bovendien nog een ander experiment starten omtrent natte teelten. In een zogenaamde "veentuinderij" van 1-2 hectare willen we gaan kijken of we cranberry's en andere eetbare gewassen kunnen gaan produceren. Dit gaan we deze winter verder voorbereiden.

(3) korte keten

Korte ketens gaan over het lokaal verkopen van lokaal geproduceerd voedsel. De korte keten is als het ware de tegenhanger van de supermarkt waar eten via allerlei tussenstations bij de consument op bord komt. We hebben verkend of hier potentie in zit en of dit ook een potentiële plus kan opleveren t.o.v. zuivelproductie voor de wereldmarkt.

Voor wat betreft die laatste vraag moge meteen duidelijk zijn dat de Akkrumers nooit op kunnen drinken tegen de melk die de Goedland boeren nu produceren. Stel we gaan uit van één melkkoe per hectare met een jaarproductie van 8.000 liter, dan komen we op een (fictieve) jaarproductie van $300 \times 8.000 = 2,4$ miljoen liter. In Akkrum-Nes wonen 3300 mensen. Iedere Akkrumer zou dan jaarlijks 727 liter zuivel moeten consumeren, oftewel 2

landgoed voor een nieuwe tijd

liter per dag. Dat is ruim boven de door de Gezondheidsraad aanbevolen hoeveelheid van 0,25 tot 0,5 liter zuivel per dag voor een volwassene.

Los hiervan is een andere uitdaging hoe je als Goedland zorgt dan de zuivel die wel in Akkrum wordt geconsumeerd ook nog eens lokaal wordt gekocht. Hoe doorbreek je het gemak van het inslaan van je pakken melk, yoghurt en kaas in de supermarkt? Consumenten moeten wel heel gemotiveerd zijn om speciaal naar de melktap bij de boer te rijden. Dat is echt een heel kleine niche. Onze eerste conclusie was dan ook dat, als we op het gebied van korte ketens potten willen breken, we ambitieus moeten inzetten. De klant wil het hele pakket op één plek: én kwaliteit én een stukje beleving en dat tegen een betaalbare prijs. We zien wel een kans in Akkrum en dat zou zijn dat we ons aansluiten bij de middenstand in de buorren, waar vlak bij elkaar een slager, bakker en kaaswinkel zitten. In het vervolg zouden we als Goedland kunnen verkennen of en hoe we daar aanvullend op kunnen zijn en zo voor de consument een “compleet rondje buorren” kunnen organiseren. Daarbij wordt dan de kunst om de bevoorrading zoveel mogelijk vanuit Goedland te doen, met een breed assortiment aan producten van eigen land: naast grasland ook andere teelten en naast melkvee ook andere dieren.

Joris Lohman, onze thema-adviseur korte keten, gaf daarbij bovendien een stevige winstwaarschuwing: voor het geld hoef je het niet te doen. Hij heeft de voorbije jaren helaas heel wat mooie veelbelovende initiatieven toch zien sneuvelen. Ondanks dat merkten we in de groep dat wij aansloegen op het thema. Het thema geeft energie en samenwerking is dé manier om iets te kunnen bereiken. En overigens was de andere kant van Joris' verhaal dat er ook genoeg initiatieven zijn die het wel hebben gered.

(4) lokale energie

Ook voor het thema energie was er bij de betrokken initiatiefnemers vanaf het begin enthousiasme en ambitie. De vraag die aan energieadviseur Frans Debets werd voorgelegd was: kunnen wij heel Akkrum van energie voorzien?

Uit de verkenning is naar voren gekomen dat de situering van het pilotgebied gewoon gunstig is: je hebt ruimte en tegelijkertijd ook afnemers in de directe nabijheid. Daarbij ontwikkelen de technieken voor duurzame energieproductie zich steeds verder door. Uit de verkenning kwamen meerdere interessante opties naar voren. Arjen licht er tijdens de presentatie twee uit:

Optie 1 is om als eerste de bedrijfsdaken (verder) vol te leggen met zonnepanelen, gekoppeld aan panelen op de grond en dat eventueel weer gekoppeld aan 1 of 2 windmolens vlak bij Dam beton. Juist de combinatie van zonnepanelen en windmolens zorgt voor stabiliteit en continuïteit in de productie: schijnt de zon niet, dan waait het wel en vice versa.

Optie 2 is dat Goedland een rol gaat spelen in verwarming van gebouwen in Akkrum. In en rond het Goedland ligt natuurlijk heel veel water. Met aquathermie kun je hier warmte uit halen. Daarnaast kun je de onder optie 1 genoemde zonnepanelen (deels) ook gaan gebruiken voor productie van warmte in plaats van stroom. Dat doe je door zogenaamde “thermische” panelen te installeren.

landgoed voor een nieuwe tijd

Aan opties dus geen gebrek. Als volgende stap is het als eerste van belang een keuze te maken en daar dan vol voor te gaan. In Akkrum hebben we het geluk in Duurzaam Akkrum Nes te beschikken over een sterke lokale samenwerkingspartner. Samen ga je lokaal heel veel voor elkaar krijgen. Daar heb je in eerste instantie echt geen projectontwikkelaars van buiten voor nodig.

Een andere les over energie gaat over de relatie met je landschap en omgeving. Juist voor een landgoed zou het geen pas houden om met de productie van energie onevenredig inbreuk te gaan doen op je landschap. Tegelijkertijd hoeft dit ook niet door te slaan in grote terughoudendheid. De huidige polderlandschappen zijn echt niet overal beschermenswaardig, maar vragen misschien zelfs eerder om gerichte kwaliteitstoevoegingen. Energie kun je zo gaan inzetten om juist mooie nieuwe energielandschappen toe te voegen. We ontdekten de “energietuinen” als een inspirerend concept om hier verder vorm aan te geven. In dat kader toonden we het filmpje over de Energietuin Assen Zuid: [Palen rammen in de Energietuin Assen-Zuid: 'Trots en blij na jaren voorwerk' - RTV Drenthe](#)

(5) bouwen en vastgoed

Het vijfde thema gaat over de toevoeging van bebouwing in het Goedland. Als onderdeel van de pilot hebben we verkend welke behoeftes er leven in het dorp en of en hoe wij hier als coöperatie in kunnen voorzien. Arjen benoemt in de presentatie een aantal concrete en actuele ontwikkelingen die zich tijdens de verkenning hebben aangediend.

Ontwikkeling 1: uitbreiding vakantiepark Tusken de Marren

De eerste vastgoedbehoefte is er eentje die met name in beeld is bij de gemeente Heerenveen en Tusken de Marren. Zij stellen vast dat er vanuit de commerciële markt in dit deel van Fryslân behoefte is aan recreatiewoningen in het luxe segment. De gemeente en Tusken de Marren willen hierin voorzien door een forse uitbreiding van het huidige huisjespark. Al heel wat jaren, ver voor de start van het initiatief Akkrumer Goedland, zijn ze bezig met een Masterplan voor die beoogde uitbreiding. In die jaren zijn ze ook van alles tegen gekomen. Onlangs hebben ze wel een volgende stap gezet met het vaststellen van een nieuw Masterplan. Tusken de Marren is samenwerkingspartner in onze pilot, maar heeft er bewust voor gekozen het traject omtrent het Masterplan buiten het Goedland initiatief te laten. Uiteraard is dat zijn goed recht en dit laat ook onverlet dat er nog steeds allerlei thema's zijn waarop je kunt samenwerken. Arjen geeft aan dat hij had begrepen dat er binnenkort een aparte infobijeenkomst over het Masterplan komt en laat deze ontwikkeling daarom deze avond verder rusten.

Ontwikkeling 2: schetsschuit Akkrum-Nes

Gemeente Heerenveen heeft onlangs een woonvisie vastgesteld. Hierin committeert het zich aan een woningbouwopgave tot 2030 van 2.000 woningen. 200 daarvan moeten gebouwd worden in en rond Akkrum. Deze woningbouwopgave sluit volledig aan bij een roep die al veel langer klinkt in Akkrum zelf om bij te gaan bouwen. Akkrum krimpt, puur en alleen omdat er geen woonruimte beschikbaar is. Starters kunnen nergens terecht. Ouderen kunnen niet doorstromen. De Akkrumer woningmarkt zit op slot. En naast woningbouw leven er ook nog andere vastgoedthema's in het dorp, zoals het bundelen van sportvoorzieningen

landgoed voor een nieuwe tijd

en de realisatie van een multifunctioneel centrum. Een aantal Akkrumers heeft samen met Plaatselijk Belang de nek uitgestoken om integraal naar de toekomst van het dorp te gaan kijken. Daartoe organiseerden zij afgelopen mei een schetssessie voor en met het dorp. Arjen deelt bij deze nogmaals zijn complimenten voor dit initiatief. De resultaten uit de schetsschuit hebben heel veel input opgeleverd voor het Goedland. Op de totaalplaat staan veel ontwikkelingen ingetekend binnen het dorp zelf, maar ook heel veel juist in het Goedland, zoals woningen in lange rechte lijnen met brede landschappelijke zichtlijnen daar tussen. Een fors deel van de genoemde 200 woningen zouden prima inpasbaar zijn in de gereserveerde ruimtes. Verder is er in het Goedland ruimte ingetekend voor recreatieve ontwikkelingen, watergerelateerde bedrijvigheid en een seniorencomplex. Vanuit het Goedland hebben we deelgenomen aan de schetsschuit en we zijn ook bereid tot een volgende stap. Ambitie voor het vervolg is om ons als lokale coöperatie te gaan manifesteren als lokale en betrouwbare ontwikkelpartner van gemeente en het dorp.

Ontwikkeling 3: ecologisch buitenhof

Een derde ontwikkeling van een heel andere orde en schaal is dat zich een groepje mensen bij één van de boeren heeft gemeld die een plek zoeken om zelf een soort 'ecologische buitenhof' te ontwikkelen waar thema's als duurzaamheid, collectiviteit, zelfvoorzienendheid en minimalisme centraal staan. Een aantal van deze mensen is vanavond aanwezig. Dit particuliere initiatiefgroepje kan en wil snel. Voor het Goedland kan dit een interessante pilot binnen de pilot zijn waar meerdere Goedland thema's op kleine schaal samenkomen: niet alleen bouwen, maar bijvoorbeeld ook energie en voedsel

Naast de concrete ontwikkelingen die spelen hebben we tijdens de verkenningen ook nog een minder concreet benoemde behoefte in beeld gekregen, namelijk de behoefte vanuit de recreatieve markt naar rust, authenticiteit en natuur. Noordwest Europa is grotendeels verstedelijkt. Noord-Nederland is wat dat betreft echt een oase. Meerdere van de initiatiefnemers hebben aangegeven juist deze rustzoeker graag te willen bedienen met een paar kleinschalige recreatieclusters met 'ecolodge' achtige voorzieningen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen bij Nije Skou of achterin de polder bij Jongbloed.

Bij alle bouwissues is er nog een terugkerend thema en dat is de vraag in hoeverre je ook in staat zou zijn om deels zelf te gaan voorzien in je bouwmaterialen. Dit zou dan moeten door in het Goedland biobased gewassen te gaan verbouwen (bijvoorbeeld lisdoddes, riet, vlas of wilgen) en een experimentele productielijn op te gaan zetten voor de verwerking tot vezelplaten of andere bouwgrondstoffen. Ambitieuw en experimenteel, maar buitengewoon interessant.

(6) groene en blauwe diensten

Het thema 'groene en blauwe diensten' zoomt in op de boer als beheerder van natuur en landschap. Vraag die tijdens deze verkenning centraal stond was of daar ook wat aan te verdienen valt. Helaas heeft de verkenning op dit thema niet veel concrete input opgeleverd. Dit valt te verklaren, omdat er op dit thema door overheden eigenlijk nog volop wordt verkend en gediscussieerd. Het is de insteek om in de nabije toekomst meer te gaan sturen op doelen in plaats van concreet voorgeschreven maatregelen. Concreet ligt er echter nog niks, dus ook niet voor de leden van het Goedland.

landgoed voor een nieuwe tijd

Wat wél is gebeurd, is dat Akkrumer Goedland samen met drie andere veenweidegebieden in het kader van het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) door de provincie richting Rijk naar voren is geschoven als een 'koplopergebied' voor CO2 besparingen; inclusief een verzoek om een concreet investeringspakket. Arjen vertelt dat de eerste berichten vanuit Den Haag zeer positief zijn. Het is echter afwachten wat dit signaal concreet waard is, helemaal na de recente verkiezingen.

(7) recreatie

Als laatste gaat Arjen in op het Goedland als recreatiegebied. Ook voor het thema recreatie is verkend welke mogelijkheden we zien en of dit ook wat kan betekenen in het verdienmodel.

Logisch, maar niet minder interessant is het thema waterrecreatie. Hier kan vanuit het Goedland op worden ingespeeld, bijvoorbeeld door de realisatie van ligplaatsen. Inkomsten komen er dan via liggeld.

Ook qua dagrecreatieve voorzieningen en evenementen is er van alles mogelijk. Juist door de samenwerking die je binnen het Goedland op diverse thema's wilt organiseren zou je ook vrij gemakkelijk in staat moeten zijn om hele interessante crossovers te organiseren, waardoor unieke en authentieke belevingen ontstaan, gecombineerd met eten en proeven en met net even dat licht educatieve tintje waar veel mensen in hun vrije tijd naar zoeken. Op Goedland niveau ligt er een rol weggelegd om voorzieningen en evenementen op elkaar af te stemmen, zodat er een mooi totaalpakket ontstaat.

Een leuke uitsmijter van recreatieadviseur Ruben Abma was zijn nuchtere observatie dat de samenwerking, die zo kansrijk zou zijn, op dit moment eigenlijk nog niet zo veel voorstelt. De verschillende betrokkenen in het Goedland weten elkaar nog onvoldoende te vinden. Zijn tip was om eens te beginnen met het bedenken van een evenement waar je elkaar kunt versterken en dit vervolgens gewoon samen op te gaan pakken, meteen al in 2024.

Vervolgstappen, op naar de schaa sprong

Na de pauze neemt Albert van Zadelhoff het stokje over. Albert is zelfstandig adviseur met een achtergrond in het bankwezen. Hij wordt als projectleider ingehuurd door de stichting en maakt deel uit van het kernteam.

Als we nog even heel kort het verhaal van voor de pauze resumeren, dan zie je door de oogbollen de volgende bouwstenen voor je coöperatieve landgoedbedrijf: (1) Je gaat door met melk, al wordt dat misschien wel een onsje minder. (2) Je voegt een aantal activiteiten toe die direct geld in het laadje brengen. Met name het zelf ontwikkelen en exploiteren van vastgoed en energie maken dat je in staat bent een behoorlijke omzet te draaien. (3) Dat maakt het weer mogelijk om ook aantal risicovollere en minder lucratieve activiteiten te starten, welke wél goed zijn voor het landgoed als geheel. En daarmee is de vicieuze cirkel ingezet, deze keer een vicieuze cirkel naar boven.

Om hier werkelijk succesvol in te kunnen worden is het cruciaal om een samenwerking op te tuigen waarin ieders persoonlijke, individuele kwaliteiten en mogelijkheden worden

landgoed voor een nieuwe tijd

samengebundeld voor het collectief. Daar zijn we ook druk over aan het nadenken. Centraal in het beoogde model staat een dagelijks bestuur dat verantwoordelijk is voor de dagelijkse leiding en regie. Het dagelijks bestuur haalt deelnemers binnen, organiseert de samenwerking, ziet toe op de financiën en zorgt ervoor dat de revenuen ten goede komen aan alle stakeholders van de landgoedcoöperatie; inclusief betrokken natuur- en landschapsbeheerders en grondeigenaren. De regisseur vertegenwoordigt het landgoedbedrijf ook op lokaal, regionaal en provinciaal niveau.

De vraag hoe dit er precies uit moet komen te zien komt nu nog te vroeg. Landgoederen zijn in een klassieke vorm reeds goed ingebed in de Nederlandse burgerlijke en fiscale wetgeving. De klassieke vorm is echter sterk gebaseerd op bestuur en eigendom. In het coöperatief landgoedbedrijf delen eigenaren en pachters een gezamenlijk bestuur voor opgaves waar het collectief voordelen biedt: bij uitstek voor transities met meerdere eigenaars die toch vanuit één entiteit, leiding en verantwoordelijkheid spreken. Deze governance vorm moet echter nog wel “door de tijd” en “real life” met echte ondernemers en stakeholders worden ontwikkeld en getest.

Een fase stap met het Akkrumer Goedland zou bij uitstek de concrete setting kunnen zijn voor dit verder ontwikkelen en testen. De GLB veenweidepilot heeft de opstart- en onderzoeksfase van het landgoed gefinancierd. Het is echter nog te vroeg om het Akkrumer Goedland nu financieel al volledig zelfstandig te laten draaien. Als Akkrumer Goedland zijn we dan ook erg content dat we samen met proefpolder Hegewarren zijn opgenomen als pilotgebied in het nationale kennis- en innovatieprogramma “NL2120” en er op die manier de komende tien jaar 6 miljoen euro vrij komt om te investeren in ons initiatief.

Dit geld komt beschikbaar vanuit het Nationaal Groeifonds. Het Nationaal Groeifonds, ook wel bekend als het “Wopke-Wiebes-fonds” is een initiatief van het inmiddels demissionaire kabinet. Vanuit dit fonds is het de bedoeling de komende jaren maar liefst €20 miljard te investeren in projecten die zorgen voor economische groei van de BV Nederland voor de lange termijn. NL2120 is een brede coalitie van overheden, kennisinstututen en ondernemingen die een ambitieus kennis- en innovatieprogramma heeft voorgedragen waarbij het centrale uitgangspunt is dat Nederland veel meer gebruik kan maken van de natuur om complexe maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Binnen de NL2120 coalitie heeft de Provincie Fryslân het Friese veenweidegebied voorgedragen. De bedoeling is om de nieuwe wijze van landgebruik in het Friese Veenweidegebied een flinke duw te geven. Als Akkrumer Goedland willen we de bijdrage uit het Groeifonds benutten om verder te gaan met de volgende thema's: (1) landbouw bij verhoging van het waterpeil, (2) duurzame energie, (3) biobased vastgoed, (4) bestuur en (5) het betrekken van de Mienskip bij het landgoedbedrijf.

Voor meer informatie, zie [Bijdrage 12.5 miljoen uit Nationaal Groeifonds voor innovatieprojecten | Veenweide \(veenweidefryslan.fr\)](#)

landgoed voor een nieuwe tijd

Afsluiting

Na de afsluiting volgt er een luid applaus van de toehoorders. Een aantal noemen het een dapper initiatief. Er volgen nog enkele verduidelijkende vragen, waar Aen Age, Albert en Arjen antwoord op geven, zoals: “Hoe staat het nu eigenlijk met de ontwikkeling van de natuur op het Akkrumer Goedland?” (antwoord: in onze landbouwpraktijk, maar juist in onze ontwikkelingsactiviteiten ruimen we daar specifiek plek voor in). “Experimenteren jullie ook met bijvoorbeeld een kleilaag op het veen?” (antwoord: in eerste instantie niet, we concentreren ons op landbouw en landinrichting met verhoogd peil). En “hebben jullie zicht op goed verdienmodel in teelten anders dan gras?” (antwoord: lastig; vooralsnog zien we nog geen teelten die gras in financiële zin volledig kunnen vervangen, vandaar juist onze pilot om de bedrijfsvoering stevig te verbreden). Rondom 22.00u lukt de borrel. Geconcludeerd wordt dat een eind is gekomen aan een interessante en geslaagde avond.
